

After that students are recommended to start planning their writing, which some of them omit in the process. However, this stage is vital as it helps to organise the ideas, put all of them into logical order, decide on the evidential support from the sources before they start the writing process itself. Language instructors might introduce different tools for planning, i.e., mind-mapping, outlining, or listing. Students can also apply their own way of organizing ideas.

The next stage, drafting, is one of the most complicated for learners. Due to laziness or irresponsibility or any other factors, they tend to avoid producing drafts and just submit the final product at the end of the course. It is therefore recommended for teachers to set deadlines for the draft submission, which allow students to either produce part of the written assignment or the whole piece. The number of times learners should submit their draft for feedback depends on the complexity of the task and requirements of the programme. The review stage follows providing the draft and might include peer and teacher's feedback on the written work. Peer-review is a complicated task as it requires all learners on the course to be responsible for the comments they give. Some students might avoid providing feedback on peers' assignment as they believe that their knowledge of linguistic aspect might not be enough, while others do not tend to be open for criticism from their classmates. Therefore, providing checklists, which contain a set of detailed statements or questions on the written task, might be useful in the language classrooms. Yang recommends asking students to take notes when peer-reviewing, as they can later be used in the revision stage [4]. Thus, it is important to raise students' awareness of peer-review usefulness.

Teachers' feedback is always appreciated as students trust their lecturers' knowledge and expertise. Comments can be provided in different ways, i.e., electronically (in the Google document, using side comments or track changes), in oral (during or after the lesson) or written (on students' paper) form. Sometimes a combination of two or three ways might be recommended. Yang also suggests conduct-

ing teacher-student conferences, i.e., one-on-one meeting with a student, that allow fruitful discussion of a paper [4]. It might be time-consuming, but the result in most cases is better quality of a written task. There is quite a lot of debate on how detailed teachers' feedback should be because there should not be only error correction (e.g., grammar and vocabulary), but also suggestions for further improvement (e.g., content-wise), recommendations on further reading and providing useful links to online material. Depending on the level of students' knowledge and skills, some written papers might require more detailed explanation on language use, structure, or organization of ideas, while for others some suggestions and rare correction on linguistic aspects will work well.

After receiving lecturers' feedback students are expected to improve their written tasks. This stage is different for every learner, as they might be required to re-write the whole piece, work on grammar structures and vocabulary, search for additional sources to support their ideas or change the style of writing. Weaker students may need to approach their teacher for the second or third time, whereas stronger ones might ask only for some clarification when improving the written assignment. Therefore, teachers should allow sufficient amount of time for all students to edit and proofread their work before the submission. Hyland clarifies that stages in the writing process are "recursive, interactive, and potentially simultaneous", which means students might go through all of them more than one time [2:11]. Hence, when planning the programme, language teachers should consider a possibility for redrafting.

In conclusion, both approaches, product and process-oriented, are important for developing writing skills of English language learners. There is no one perfect way of teaching writing as every approach might have its own benefits in certain learning contexts; therefore, it might be recommended either to combine them or prioritize one over another, but not to exclude any of them in teaching writing at university.

References

1. Coffin C. et al. Teaching Academic Writing: A Toolkit for Higher Education. -London and New York: Routledge, 2005
2. Hyland, K. Second Language Writing. Cambridge: Cambridge University Press. 2003 – P.2-22.
3. Matsuda, P.K. and Silva, T. Writing. In: Schmitt, N. (eds). An Introduction to Applied Linguistics. Abingdon: Hodder & Stoughton Ltd., 2010 - P.232-246.
4. Yang, M. A Process-Genre Approach to Teaching Writing to Medical Science Graduate Students. In: Kasten, S. Effective Second Language Writing. Alexandria: TESOL Inc., 2009 - P.77-88.

Ushbu maqolada oliy o'quv yurtlarida akademik yozuvni o'rgatish yondashuvlari muhokama qilinadi. Mahsulotga yo'naltirilgan yondashuv matnning tuzilishi va o'quvchiga taqdim etilishi kerak bo'lgan til xususiyatlariga qaratilgan. Jarayonga yo'naltirilgan yondashuv bosqichmabosqich yozish topshirig'ini o'z ichiga oladi. Talabalarning darajasi va dastur talablariga qarab ikkala yondashuvning kombinatsiyasini tavsiya etish mumkinligi tushuntiriladi

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассматриваются подходы к обучению академическому письму в высшем учебном заведении. Подход, ориентированный на продукт, фокусируется на структуре текста и языковых особенностях, которые должны быть представлены учащимся. Подход, ориентированный на процесс, включает поэтапное составление письменного задания. В статье объясняется, что в зависимости от уровня студентов и требований программы может быть рекомендовано сочетание обоих подходов.

SUMMARY

The article discusses the approaches taken to teaching academic writing at the university. Product-oriented approach focuses on the text structure and language features that should be introduced to students. Process-based approach includes a step-by-step composing of a written assignment. It is explained that depending on the students' level and programme requirements, a combination of both approaches might be recommended.

ФИЗИКАНИ МЕХНАТ ТАЪЛИМИ БИЛАН БОҒЛАБ, ЭКОЛОГИК МАЗМУНДА МАСАЛАЛАР ТУЗИШ ВА ЕЧИШ БЎЙИЧА МУСОБАҚА ТАШКИЛ ҚИЛИШ ҲАМДА УНИ ЎТКАЗИШ

М.Мухлибев – педагогика фанлари номзоди, доцент

Гулистон давлат университети

Б.Авезов – доцент

Ажинийез номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: экологик, интегратив экологик, сифат, сонли, график ва экспериментал, амалий кўникма, диффузия, атмосфера, карбонат ангидрид.

Ключевые слова: экологический, интегративный экологический, качество, количественный, графический и экспериментальный, практические навыки, диффузия, атмосфера, карбонат ангидрид.

Key words: ecological, integrative ecological, quality, quantitative, graphic and experimental, practical skill, diffusion, atmosphere, carbonate anhydride.

Физикани меҳнат таълими билан боғлаб, экологик мазмунда масалалар тузиш ва ечиш бўйича мусобақа ташкил этиш ҳамда уни ўтказиш ўқувчиларни

нафакат тарбиялаш, балки уларнинг билиш фаолиятларини фаоллаштириш, ўқишга ва ижтимоий фойдали меҳнатга бўлган қизиқишларини ўстириш

воситаси ҳамдир. Аксарият ўқитувчилар бу соҳада олиб борган ва олиб бораётган амалий ишлари, ўқув-тарбия жараёнида мусобақанинг ижобий роли ва аҳамияти борлигини кўрсатди [1:70].

Физикани меҳнат таълими билан боғлаб, экологик мазмундаги масалаларни тузиш ва ечиш бўйича мусобақа ташкил қилиш ҳамда ўтказишдан мақсад, сонли кўрсаткичлар бўлмасдан, балки сифат кўрсаткич, яъни аниқроғи ўқувчиларнинг ўқув фаолиятларини фаоллаштиради.

Интегратив экологик мазмундаги материаллардан фойдаланиш орқали ўқувчиларнинг физикадан синфдан ташқари (олимпиада, конференция, кўргазмали куроллар тайёрлаш кўрик-танлови ва бошқалар бўйича) ишлари ташкил этиш ҳамда уларни ўтказиш мумкин [2:254]

Ҳар бир ўқувчи ўз ўртоқларидан орқада қолмаслик, ўз синф жамоасини олдинги ўринга олиб чиқишга ҳаракат қилиш масъулиятини ҳис этгани ҳолда физикани интегратив боғлаб, кўпроқ адабиётлар ўқийди, изланади. Натижада уларнинг билими, амалий кўникма ва малакалари кўлами кенгайиб, мазмуни чуқурлашиб боради. Интегратив экологик мазмундаги материаллар асосида физикадан масалалар танлаш, тузиш ва ечиш бўйича мусобақани ташкил қилишнинг оммавий ва яқка шакллари ўқув жараёни мазмунини бойишади, ўқувчиларнинг ўқишга бўлган масъулияти ва қизиқишларини оширади.

Физика ўқитувчиси ўқувчиларнинг билими, кўникма ва малакаларини ҳисобга олган ҳолда гуруҳларга ажратади. Ўқувчиларнинг интегратив экологик мазмундаги физика масалаларини танлаш, тузиш ва ечиш бўйича ўтказилган мусобақани баҳолашда нафақат аниқ натижаларга асосланиши, балки ҳар бир ўқувчининг ижодий ташаббусини ҳам инобатга олиш зарур.

Қуйида физикадан интегратив экологик мазмундаги масалалар танлаш, тузиш ва ечиш бўйича мусобақалардан намуна келтирамиз:

Дарснинг мақсадга мувофиқ мусобақа асосида масалаларни танлаш, тузиш ва ечишга ўқувчиларни ўргатиш, интегратив экологик мазмундаги материалларнинг физик асосларини ўрганиш бўйича билим, кўникма ва малакаларни шакллантириш, ривожлантириш дарси бўлиши мумкин.

Дарсда ўқувчиларнинг иш фаолиятини фаоллаштириш мақсадида биз уларнинг мусобақасини ташкил қилишда гуруҳларга бўлишни таклиф қилдик. Мусобақа гуруҳ ғолибини аниқлаш мақсадида ҳар бир гуруҳдан бир нафардан ҳайъат аъзосини сайлаймиз. Ҳайъат аъзоларининг ҳар бирига аниқ вазифа аниқланади [4:206].

Физикадан интегратив экологик мазмундаги масалаларни танлаш, тузиш ва ечиш бўйича мусобақани ўтказишда сифат, сонли, график ва экспериментал масалалардан фойдаланиш ўринли. Мусобақа дарсларини ўтказишнинг мақсадлари:

Таълимий: Ўқувчиларнинг билимини мустаҳкамлаш.

Тарбиявий: Ўқувчиларни жамоа бўлиб ишлашга ўргатиш, уларда ўлка экологиясига оид билим, амалий кўникма ва малакаларни шакллантириш.

Ривожлантириш: Ўқувчиларнинг ўзлаштирган назарий билимларини амалда қўллай билишга ўргатиш, атроф-муҳит ҳодисаларининг физик-экологик моҳиятларини тушунтира олиш, амалий кўникма ва малакаларини шакллантириш.

VIII с и н ф

Диффузия ҳодисасидан фойдаланиб, физикадан интегратив экологик мазмунда масалалар танлаш ва ечиш.

I. Физика ўқитувчиси биология, меҳнат таълими ўқитувчилари билан ҳамкорликда машқ учун команда

аъзоларига режа асосида олдиндан тайёрланган савол-топшириқларни беради.

Биринчи командага топшириқ: Кўзани дефолиация қилишни экология нуктаи назардан тушунтиринг.

Иккинчи командага топшириқ. Диффузия йўли билан ўсимлик барглари орқали озикланишида дефолиациянинг экологик оқибатларини физика, биология, кимё нуктаи назардан тушунтиринг.

II. Ҳар бир команда сардорларига алоҳида-алоҳида сифат масала тузиш топшириқлари берилади. Бу масалаларни ечишга 10 минут вақт ажратилади. Ҳар бир команда сардори масалани мустақил тузиш ва ечишни доскада бажаради.

Сардорларга топшириқ.

1. Нима учун бир хужайрали организмлар махсус нафас олиш организмсиз ҳам яшайверадилар?

2. Нима учун кўп хужайрали организмлар махсус нафас олиш организмсиз яшай олишмайди? Ҳар иккала масалани интегратив ва экология нуктаи назардан ечинг.

Бундай мазмундаги сифат масалаларини танлаш, тузиш ва ечишга 5-7 минут вақт ажратиш мақсадга мувофиқ. Кейин варақлар йиғиштириб олинади, қолган 2-3 минутда сифат масала танлаш, тузиш ва уларни доскада ечиш муҳокама қилинади.

Физика ўқитувчиси, меҳнат таълими ўқитувчилари билан келишилган ҳолда ҳар бир ўқувчининг физикадан интегратив экологик мазмунда танлаган, тузган ва ечган масаласини текширишади ва баҳосини журналга қўйишади (яқка ва жамоа).

Олимпиада ўтказиш

Олимпиада ўтказиладиган синфдан ташқари иш шакллари билан бири ҳисобланади.

Бизнинг кузатиш ва педагогик тажриба-синов ишларимиз мактаб олимпиадасини икки турда ўтказиш мақсадга мувофиқ эканлигини кўрсатди:

I. Мактаб ичида, яъни синфлар аро.

II. Мактаблараро.

Физикадан қуйидаги интегратив экологик мазмундаги мактаб олимпиада турлари билан танишиб ўтамиз.

Биринчи тур

Мактаб ичида олимпиада ўтказиш.

Олимпиадада физика ва меҳнат таълими тўғрақлари аъзолари, шунингдек, шу синфдаги хоҳловчи ўқувчилар қатнашишлари мумкин.

Бундай олимпиадани ташкил қилиш ва уни ўтказишда қуйидагиларни эътиборга олиш зарур.

1. Олимпиаданинг ўтказилиши учун масъулият кўпроқ физика ўқитувчиси зиммасига юкланади.

2. Олимпиада масала ва саволларини физика ўқитувчиси кимё, биология, меҳнат таълими ўқитувчилари билан келишган ҳолда экологик мазмундаги материаллардан фойдаланиб тузадилар.

3. Масала ва саволларга бериладиган жавоб фақат ёзма шаклда бўлиши керак.

Иккинчи тур

Мактаблараро олимпиада ўтказишда қуйидагилар ҳисобга олинади:

1. Олимпиаданинг ўтказилиши учун физика ўқитувчисининг жавобгарлиги.

2. Олимпиада раиснинг кириш сўзи билан бошланиб, умумлаштирилган натижаларнинг тугалланиши.

3. Олимпиадада интегратив экологиянинг физик асосларини кўрсатувчи кўргазмалар ташкил қилиниши (қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариш техникаси ва технологик жараёнларнинг ютуқлари).

4. Олимпиада масала ва саволлари физика дастурига мувофиқ ҳайъат аъзолари томонидан тузилади.

5. Олимпиада қатнашчилари берилган масала ва саволларга алоҳида-алоҳида хоналарда тинчликни сақлаган ҳолда мустақил ҳолда жавоб бериши.

6. Масала ва саволларга жавоб фақат ёзма равишда

бўлишлиги.

7. Олимпиада ғолиби масала ва саволларга берилган жавобларга нисбатан йиғилган балнинг кўплиги билан синфлар бўйича эса кўпроқ оммавийлиги яхши, тўғри жавобларнинг кўплиги билан аниқланади.

Куйида олимпиада ўтказишнинг намунавий режасини келтирамиз.

Олимпиадани ўтказиш хайъати таркибида мактабнинг ўқув ишлари бўйича мудири, физика, меҳнат таълими ўқитувчилари, олимпиадада иштирок этувчи синфларнинг синф раҳбарлари бўлишадилар.

Хайъат раиси ўқувчиларга олимпиада ўтказишнинг мақсади ва вазифалари тўғрисида қисқача ахборот бериб, унинг кун тартиби ва олимпиада ўтказиш қоидалари билан таништиради.

Адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. –Т.: “Ўзбекистон”, 2016.
2. Болиев М.Н. “Илғор педагогик технология”. – Самарқанд: 2005.
3. Ишмухамедов Р.Ж. «Инновацион технологиялар ёрдамида таълим самарадорлигини ошириш йўллари». –Тошкент: 2003.
4. Олимов Қ. ва бошқалар. “Касб таълими услубияти”. –Тошкент: 2006.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются вопросы изменения отношения школьников к окружающей среде в процессе интеграции предмета трудового воспитания с физикой в общеобразовательных школах на основе укрепления экологических знаний учащихся.

РЕЗЮМЕ

В данной статье служит при изменение отношения их окружающей среды и усовершенствование экологических знаний в процессе интеграционного обучение предмета трудового обучение и физикой.

SUMMARY

This article serves changing the attitude of their environment and improving environmental knowledge in the process of integrative training in the subject of labor training and physics.

O'QISH SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA DALILLAR BILAN ISHLASHNING AHAMIYATI

Sh.Murodova - o'qituvchi

Yunusobod tumani 240-maktab

Tayanch soʻzlar: matn, badiiy matnlar, dalil, isbot, fakt, idrok etish, aloqadorlikni topish, xulosani dalillash.

Ключевые слова: текст, художественные тексты, доказательство, аргумент, факт, восприятие, нахождение релевантности, аргументация заключения.

Key words: text, literary texts, evidence, argument, fact, perception, finding relevance, argumentation of the conclusion.

Bugun til taʼlimidagi asosiy maqsad oʻquvchilarda ijodiy tafakkurni shakllantirish va kreativ fikrlay olish koʻnikmasini rivojlantirishdir. Buning uchun, avvalo, mustaqil, mantiqiy fikrlashni oʻrganish kerak. “Demokratik jamiyatda bolalar, umuman, har bir inson erkin fikrlaydigan etib tarbiyalanadi. Agar bola erkin fikrlashni oʻrganmasa, berilgan taʼlimning samarasi past boʻlishi muqarrar. Albatta, bilim kerak, ammo bilim oʻz yoʻliga, mustaqil fikrlash ham katta boylikdir” [1:4-19].

1-topshiriq. Matndan tashqaridagi maʼlumotlarni oʻrganing va matndagi voqealarga aloqadorligini aniqlang.

1. “Hellados” (“Ellada”) hikoyasidagi voqealar 1938-yili Gruziyaning Suxumi shahrida boʻlib oʻtadi. Hikoya tiblisilik Jamolning Suxumiga koʻchib kelishi va shu yerlik mushumzoʻr oʻspirin Yanguli bilan toʻqnashuvidan boshlanadi.

Bilib olgan yaxshi

2. Ellada Gretsiyaning qadimiy nomi, XIX asrda Usmonli turk imperiyasining mustamlakasi tufayli greklar avval Turkiyaga, soʻng Gruziyaga koʻchib kelishadi. Yangulining otasi ham Gruziyada yashayotgan va oʻz Vatanga qaytish orzusida boʻlgan greklardan edi.

3.

4. Yanguli matndagi tasvirga qanchalik mos keladi?

Хулоса қилиб айтганда ўқувчиларга интеграцион асосда экологик мазмундаги масалалар тузиш ва ечишдаги билим савиясига таъсир этувчи омиллар куйидагилар.

1. Ўқувчиларда экологияга доир назарий масалаларга мустақил ва ижодий муносабатда бўлиш қобилиятлари ривожлани.

2. Ўқувчиларда абстракт тафаккур ва мантиқий фикрлаш ўси.

3. Ўқувчиларда амалий кўникма ва малакалар шакллани.

4. Ўқувчиларда ташаббускорлик, тежамкорлик, тадбиркорлик, ижодкорлик шакллани.

5. Ўқувчиларни билвосита моддий ишлаб чиқаришга тайёрлайди.

2-topshiriq. Voqeani hikoya qilib beruvchi bolaning xarakteri haqida nima deya olasiz? U yaxshi bolami yo yomon? Nega?

Oʻn toʻrt yoshli bu zolim Venetsian koʻchasida istiqomat qiluvchi barcha ustidan, jumladan, xolavachcham Koka ustidan ham tanho hukmronlik qilardi. Xullasi kalom, Yanguli dahaning tan olingan sardori edi. Bizning tanishuvimiz oʻttiz sakkizinchi yilning kuzlarida boshlangan. Nina xolam meni Tbilisidan olib kelgan kunning ertasigayoq butun Suxumiga nomi ketgan musiqa muallimi Yelena Mixaylovna Navrodskeyaning uyiga boshlab borib, oʻzini tappa uning oyoqlari ostiga tashladi:

— Yetimchaga rahmingiz kelsin! Onasi skripkaga olib borardi... Olloning irodasi ekan, bir kunda onasidan ham ajraldi, skripkasidan ham judo boʻldi... Shu bolani tarbiyazingizga oling... Qancha soʻrasangiz ham mayli... [2:224].

Oqish savodxonligini tekshirib koʻrish uchun

quyidagicha savollar berish maqsadga muvofiq:

- Yozuvchini qaysi voqea taʼsirlantirgan deb oʻylaysiz?
- U nega hukoyani “Hellados” deb nomladi?
- Hikoya orqali muallif nima demoqchi?
- Yanguli maktabga bormagan bezori bola boʻlsa, u vatanparvarlikni kimdan oʻrgandi?
- Yanguli vatanni qanday tasvirlab berdi. Matndan shu epizodni toping.
- Qaysi xatboshida Yangulining vatanga muhabbati taʼsirli tasvirlangan?
- Yangulini Oʻzbek adabiyotidagi oʻzingiz bilgan qaysi qahramonga oʻxshatdingiz?
- Gretsiyaga ketishni shunchalik xohlamagan Yanguli nega indamay poroxodga chiqdi?
- Muallif hikoyaning muhtashuv manzarlarini nega bunchalik batafsil tasvirladi?